INTEGRAREA ȘI PROTECȚIA DREPTURILOR COPIILOR CU DIZABILITĂȚI LIPSIȚI DE ÎNGRIJIRE PĂRINTEASCĂ

INTEGRATION AND PROTECTION OF THE RIGHTS OF CHILDREN WITH DISABILITIES DEPRIVED OF PARENTAL CARE

Cristina COROBAN, asist.univ.,

Universitatea de Stat din Modova

ORCID ID: 0000-0001-8040-0909

REZUMAT: *Integrarea și protecția drepturilor copiilor cu dizabilități lipsiți de îngrijire părintească necesită măsuri legislative și instituționale clare. Este esențială adoptarea unei legislații specifice, standardizarea reglementărilor pentru instituțiile de îngrijire, alocarea resurselor financiare adecvate și formarea continuă a profesioniștilor. De asemenea, monitorizarea și evaluarea serviciilor sunt cruciale pentru respectarea drepturilor copiilor. Suportul psihologic și social acordat copiilor și îngrijitorilor facilitează integrarea și adaptarea socială a acestora.*

Cuvinte-cheie: *copiilor cu dizabilități lipsiți de îngrijire parintească*

ABSTRACT: *To ensure the integration and protection of the rights of children with disabilities without parental care, key measures include adopting specific legislation, establishing clear standards for care institutions, allocating sufficient financial resources, and offering continuous professional training for caregivers. Monitoring and evaluating services is essential to uphold children's rights and enhance the system. Psychological and social support for children and caregivers promotes social integration and adaptation.*

Keywords: *children with disabilities without parental care*

Introducere

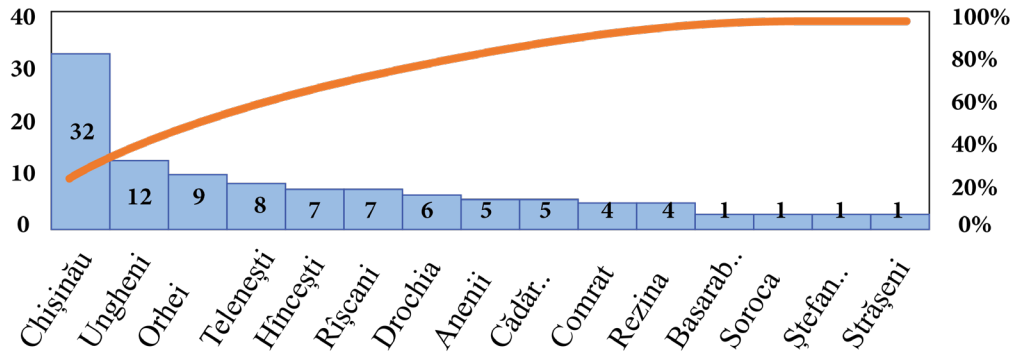
În societatea contemporană, asigurarea integrării și protecției drepturilor copiilor cu dizabilități, în special a celor lipsiți de îngrijire părintească, reprezintă o provocare majoră și un angajament esențial pentru dezvoltarea unei societăți echitabile și inclusivă. Copii cu dizabilități lipsiți de îngrijire părintească se confruntă cu multiple dificultăți care le afectează nu doar sănătatea și bunăstarea, ci și accesul la educație, servicii sociale și oportunități egale. Lipsa îngrijirii părintești agravează aceste probleme, lăsându-i într-o situație de vulnerabilitate crescută și expunându-i la riscuri suplimentare. Protejarea drepturilor copiilor cu dizabilități lipsiți de îngrijire părintească este imperativă pentru asigurarea unui trai demn și pentru facilitarea integrării lor într-un mediu care să le permită dezvoltarea optimă. Integrarea copiilor cu dizabilități lipsiți de îngrijire părintească în societate necesită un sistem de sprijin coordonat care să ofere acces la servicii indizidualizate, educație adaptată nevoilor lor speciale și o rețea de îngrijire constantă.

În acest context, abordările care vizează îmbunătățirea vieții copiilor cu dizabilități lipsiți de îngrijire părintească trebuie să fie bazate pe respectul profund al drepturilor lor fundamentale, inclusiv dreptul la îngrijire, educație și participare activă în societate. Prin colaborarea dintre autorități, organizații non-guvernamentale și comunități, putem dezvolta soluții eficiente care să asigure nu doar protecția, ci și integrarea completă a copiilor cu dizabilități lipsiți de îngrijire părintească.

Conținut.

Conform datelor oficiale ale Ministerului Muncii și Protecției Sociale [1, p. 53], la începutul anului 2023, erau înregistrați 3.174 de copii cu statut de copii rămași fără îngrijire părintească. Dintre aceștia, 120 erau copii cu dizabilități. Distribuția teritorială a copiilor cu dizabilități ramași fără îngrijire părintească este reprezentată în Figura 1.

Fig.1 Distribuția teritorială a copiilor cu dizabilități ramași f ără îngrijire părintească

Sursa: Datele Ministerului Muncii și Protecției Sociale

Chișinău are cel mai mare număr de copii cu dizabilități, cu un total de 32, ceea ce sugerează o concentrare mai mare a cazurilor în capitală. Alte raioane cu un număr mai mic, dar semnificativ, sunt Ungheni cu 12 și Orhei cu 9 copii, Telenești cu 8 copii, iar Hîncești și Rișcani au câte 7 copii fiecare. Câteva raioane precum Basarabeasca, Soroca, Ștefan Vodă, și Strășeni, au câte 1 copil cu dizabilități, indicând o distribuție mai uniformă în zonele cu o populație mai redusă. Informația ne poate ghida spre strategii și măsuri care pot asigura o distribuție echitabilă a resurselor și a intervențiilor de sprijin pentru copii în întreaga țară. Tot aceeași sursă ne indică că 720 de copii cu dizabilități au beneficiat de sprijin familial secundar. La începutul anului 2022, conform datelor disponibile, un total de 622 de copii erau plasați în servicii de plasament de tip rezidențial. Dintre aceștia, 501 copii erau plasați în centre de plasament, 60 în case comunitare și 61 în instituții de tip rezidențial. În acest context, 111 copii aveau dizabilități, evidențiind astfel o pondere considerabilă a copiilor cu nevoi speciale în cadrul sistemului de plasament rezidențial. Sumplimentar, la începutul anului 2023, în ocrotirea asistenților parentali profesionisti, erau plasați 99 de copii cu dizabilități. Dintre aceștia, 21 aveau dizabilități medii, 48 aveau dizabilități accentuate și 30 aveau dizabilități severe. Pentru a oferi îngrijire de calitate și suport adecvat, asistenții parentali trebuie să fie pregătiți să răspundă diverselor nevoi și provocări, asigurând nu doar îngrijire fizică, ci și suport emoțional și educațional. Distribuția copiilor în funcție de severitatea dizabilităților evidențiază necesitatea unui suport diferențiat și individualizat. Implementarea eficientă a acestui suport implică alocarea resurselor adecvate, formarea continuă a personalului și o planificare atentă pentru a garanta că fiecare copil beneficiază de îngrijirea și sprijinul necesar pentru dezvoltarea și bunăstarea optimă.

În afara cifrelor, copiii cu dizabilități care nu beneficiază de îngrijire părintească constituie o categorie extrem de vulnerabilă, care necesită o protecție specială pentru a garanta respectarea drepturilor lor fundamentale. Prin ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea de a asigura că drepturile persoanelor cu dizabilități sunt respectate, promovate și protejate în mod egal cu cele ale altor membri ai societății.

Legea nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități reafirmă angajamentul țării față de integrarea și protecția acestora. Legea garantează drepturi fundamentale, precum un mediu sigur adaptat nevoilor speciale, acces la educație incluzivă, servicii medicale și terapii specializate, participarea în comunitate și protecția împotriva abuzului și neglijării. Reglementările promovează incluziunea socială și asigură un cadru legislativ pentru un viitor echitabil al copiilor cu dizabilități conturat de: mediu sigur și stimulativ, adaptat nevoilor speciale; educație incluzivă de calitate accesibilă tuturor copiilor; acces la servicii medicale adecvate, inclusiv terapii specializate; participarea activă în viața comunității; protecției împotriva abuzului și neglijării, asigurând tratamentul cu demnitate și respect.

Pentru a asigura o viață demnă copiilor cu dizabilități, formele alternative de ocotire a copilului, trebuie să ofere nu doar adăpost, ci și un mediu care să sprijine dezvoltarea fizică și emoțională adaptată nevoilor fiecărui copil. Educația trebuie să fie personalizată și accesibilă, susținută de resurse și personal specializat. Accesul la

servicii medicale de calitate este esențial, iar participarea activă a copiilor în comunitate este prioritară pentru integrarea socială. Protecția împotriva abuzului și neglijării trebuie să fie prioritară, asigurând un climat de respect și îngrijire adecvată. Politicile educaționale și sociale naționale din Republica Moldova promovează educația incluzivă și drepturile copiilor cu dizabilități:

- **Legea Nr. 370/2023** asigură accesul egal la educație și integrare socială.
- **Programul de Dezvoltare a Educației Incluzive** subliniază necesitatea resurselor adecvate pentru un sistem educațional incluziv.
- **Codul Educației** definește clar responsabilitățile instituțiilor și promovează echitatea în accesul la educație.
- **Regulamentele-cadru și standardele** oferă ghiduri practice pentru aplicarea educației incluzive.

Setul de documente prezentat contribuie la crearea unui sistem educațional care recunoaște și valorifică diversitatea, asigurând că toți copiii, inclusiv cei cu dizabilități, au acces la oportunități egale de învățare și dezvoltare. Implementarea eficientă a acestor politici este esențială pentru atingerea obiectivelor de incluziune și pentru garantarea unei educații de calitate pentru toți elevii.

Analiză.

Modelele de suport și asistență pentru copiii fără îngrijire părintească sunt diverse și adaptate pentru a răspunde nevoilor individuale ale acestora. Plasamentul familial și îngrijirea instituțională sunt două abordări principale, fiecare având propriile sale avantaje și provocări. Plasamentul familial oferă un mediu mai personalizat și poate menține legăturile familiale, în timp ce îngrijirea instituțională asigură un cadru organizat și resurse specializate. Modelele de suport comunitar completează aceste abordări prin implicarea activă a comunității și colaborarea cu organizații non-guvernamentale.

Implementarea eficientă a acestor soluții necesită o coordonare strânsă între diferite entități, inclusiv autorități de protecție a copilului, instituții educaționale și comunități locale, pentru a asigura că fiecare copil beneficiază de suportul necesar pentru a-și atinge potențialul maxim. Un aspect esențial în protecția copiilor cu dizabilități constă în furnizarea de îngrijire individualizată, adaptată nevoilor specifice ale fiecărui copil. Modelul de protecție copiilor cu dizabilități constă prin îngrijire individualizată, este susținut de cercetătorii Michael Rutter, Urie Bronfenbrenner și **Maureen Perry-Jenkins,** care au subliniat importanța unui mediu care să răspundă nevoilor emoționale și dezvoltării sănătoase a copiilor. M. Rutter a evidențiat în mod special faptul că îngrijirea personalizată contribuie la reziliența copiilor în fața adversităților, în special atunci când aceștia sunt susținuți de o relație emoțională stabilă și de sprijin educațional [4, Rutter, 316-331]. U. Bronfenbrenner, renumit pentru teoria sa ecologică a dezvoltării umane, a evidențiat importanța interacțiunii dintre copil și mediul său, subliniind că dezvoltarea sănătoasă a copilului, inclusiv a celor cu dizabilități, depinde de susținerea nevoilor emoționale și de un mediu sigur și stimulativ

[3, Rossa, 243–258.]. Conform modelului său ecologic, fiecare copil este influențat de mai multe straturi ale mediului, de la familie (microsistem) până la influențele sociale și culturale mai largi (macrosistem). În paralel, studiile realizate de Maureen Perry-Jenkins au arătat că plasamentul familial poate oferi un cadru stabil, în care copiii cu dizabilități pot beneficia de îngrijire afectivă și de suport constant, ceea ce contribuie semnificativ la dezvoltarea lor emoțională și socială. Cu toate acestea, Perry-Jenkins atrage atenția asupra necesității unei pregătiri riguroase a familiilor de plasament, care trebuie să fie echipate nu doar cu resursele necesare, dar și cu cunoștințe despre nevoile specifice ale copiilor cu dizabilități[2, Perry-Jenkins 981-998.].

Îngrijirea instituțională, de asemenea, joacă un rol esențial pentru copiii cu dizabilități severe, unde resursele specializate sunt absolut necesare. **Jane Barlow** și **Catherine McKenzie** au subliniat importanța centrelor de plasament și a caselor comunitare în oferirea de sprijin specializat, personalul fiind un factor esențial în succesul acestor instituții. Centrele, prin echipe multidisciplinare formate din asistenți sociali, psihologi și educatori specializați, pot oferi îngrijire adaptată nevoilor complexe ale copiilor cu dizabilități severe [1, Barlow & McKenzi].

În perioada 2017-2023, activitatea desfășurată în cadrul a 8 centre de plasament pentru copii a fost realizată prin intermediul proiectului „Incluziunea socio-școlară a copiilor în situație vulnerabilă în sistemul educațional: De la Vulnerabilitate la Incluziune", finanțat de Fundația pentru Copii Pestalozzi. Scopul principal al proiectului a fost acela de a facilita accesul acestor copii la educație și de a sprijini dezvoltarea competențelor sociale și emoționale necesare pentru o integrare eficientă în comunitate. Intervențiile au inclus strategii multidisciplinare, precum consilierea psihosocială, colaborarea strânsă cu cadrele didactice și implementarea unor metode pedagogice diferențiate, adaptate nevoilor individuale ale copiilor. Activitățile au avut ca obiectiv crearea unui mediu educațional incluziv, capabil să susțină dezvoltarea armonioasă a copiilor și să contribuie la consolidarea unei culturi educaționale incluzive în cadrul școlilor și al societății. Prin implemntarea proiectului, anual aproximativ 45 de copii cu cerințe educative speciale au beneficiat de suport în aceste centre. În decursul celor șase ani de activitate a centrelor de plasament, un total de 165 de copii cu cerințe educative speciale au beneficiat de servicii de suport, confruntându-se cu multiple provocări pe diverse planuri. Printre cele mai frecvente dificultăți întâlnite s-au numărat:

1. Mulți copii se confruntă cu ***dificultăți în integrarea școlară*** din cauza lipsei programelor educative adaptate nevoilor lor, crescând riscul abandonului școlar.
2. Copiii cu cerințe educative speciale sunt adesea ***excluși social, marginalizați de colegi și personalul educațional,*** ceea ce le afectează relațiile interpersonale și bunăstarea emoțională.
3. ***Dificultățile cognitive și problemele emoționale,*** precum anxietatea sau depresia, îngreunează procesul de învățare și adaptare socială.

4. ***Lipsa materialelor adaptate, tehnologiilor asistive*** și programelor de sprijin personalizat a amplificat inegalitățile educaționale și dificultățile de învățare.

5. ***Dificultățile de integrare și experiențele de abuz*** au dus la anxietate, depresie și scăderea stimei de sine.

6. ***Mediul din centrele temporare de plasament poate accentua insecuritatea și anxietatea copiilor.***

7. ***Pierderea suportului familial*** afectează profund sănătatea emoțională și capacitatea copiilor de a dezvolta relații de încredere.

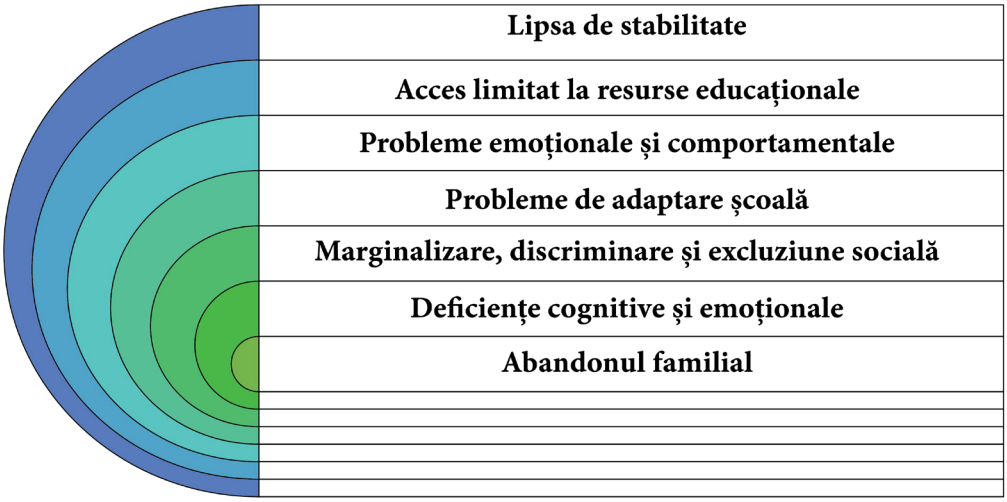

Fig.2. Probleme și dificultăți ale copiilor cu dizabilități din centrele de plasament temporar

Figura 2 ilustrează provocările majore cu care se confruntă copiii cu cerințe educative speciale: probleme de adaptare școlară, marginalizare socială, deficiențe cognitive și emoționale, și acces limitat la resurse educaționale. Dificultăţile interdependente au necesitat o abordare holistică, care să implice nu doar furnizarea de sprijin educațional, ci și integrarea serviciilor psihosociale și a intervențiilor emoționale. Copiii au beneficiat de programe de consiliere, sprijin educațional personalizat și activități de integrare socială, menite să faciliteze dezvoltarea abilităților de adaptare, în viața cotidiană

Concluzii.

Protecția și integrarea copiilor cu dizabilități lipsiți de îngrijire părintească necesită o abordare multidisciplinară, care să îmbine expertiza din domenii precum asistența socială, educația și medicina. Abordare este susținută de cercetări care demonstrează că un mediu integrat, care oferă sprijin pe mai multe planuri, contribuie semnificativ la dezvoltarea sănătoasă a copiilor cu dizabilități. Rolul asistenților sociali este esențial

în evaluarea și monitorizarea stării copiilor cu dizabilități, identificând vulnerabilitățile acestora și asigurându-se că beneficiază de resursele și suportul necesar. Asistenții sociali trebuie să colaboreze constant cu familiile de plasament, școlile și instituțiile medicale pentru a asigura o îngrijire continuă și indizidualizată. Accesul la educație și asistență medicală sunt drepturi fundamentale pentru copiii cu dizabilități.

Referințe bibliografice:

1. BARLOW, J., & MCKENZIE, *C. Safeguarding Children from Emotional Maltreatment: What Works.* 2006, Jessica Kingsley Publishers.
2. PERRY-JENKINS, M., REPETTI, R. L., & CROUTER, A. C. *Work and Family in the 1990s. Journal of Marriage and Family,* 2006, 62(4), 981-998.
3. ROSA, E. M., & TUDGE, J. *"Urie Bronfenbrenner's Theory of Human Development: Its Evolution From Ecology to Bioecology". Journal of Family Theory & Review, 2013,* 5(4), 243–258.
4. RUTTER, *M. Psychosocial Resilience and Protective Mechanisms. American Journal of Orthopsychiatry,* 57(3), 1990, 316-331.
5. RAPORT Changing the way we care, Evaluarea copiilor din centrul de plasament temporar pentru copii cu dizabilități din mun. Orhei, 2021. Disponibil: https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/09/Raport-privind-evaluarea-copiilor-din-Centrul-de-Plasament-Temporar-pentru-Copii-cu-Dizabilitati-mun.-Orhei.pdf
6. Raport UNICEF, Copiii rămași fără îngrijire părintească Evaluarea tutelei oficiale și neoficiale în cadrul sistemului de îngrijire și protecție a copilului în Republica Moldova, Mai 2015. Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/841/file/Copii-ramasi-fara-ingrijire-parinteasca.pdf